

Naturvårdsverket

Förslag till Österbotten landskapsplan

Er beteckning; NV-0442-23

Naturvårdsverket har bitt om samråd om landskapsplan för Österbotten i Finland, enligt artikel 10 i protokoll om strategiska miljöbedömningar till Esbokonventionen om gränsöverskridande miljöpåverkan. Svenska myndigheter, organisationer och allmänhet har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter

Landskapsplanen är en strategisk plan som behandlar delområden som påverkar regionstruktur, samhällsstruktur, områdesanvändning och trafiksystem. Landskapsplanen styr annan områdesplanering och är vägledande när kommunernas generalplaner och detaljplaner utarbetas. Landskapsplanen omfattar alla 14 kommuner i Österbotten samt territorialvattnet i Kvarken.

En tidigare landskapsplan (Österbottens landskapsplan 2040) togs fram under 2020 och den nya planen ska komplettera frågor gällande energiförsörjning, stenmaterialförsörjning, trafiksystem och kulturmiljöer. Som en del av detta arbete pekas ett antal områden ut som lämpliga för havsbaserad vindkraft.

Sammanfattning

Österbottens landskapsplan tar ej upp kumulativa gränsöverskridande effekter på sjöfart och migrerande fisk utifrån den kunskap eller påvisad brist på kunskapsunderlag, som spelats in från bland annat Länsstyrelsen Västernorrland, tidigare under pågående planeringsprocess. Det vore bra om även den påvisade bristen på befintlig kunskap, lyfts i handlingar för att kunna hanteras i efterföljande mer detaljerad planering samt i tillståndsprocesser.

Länsstyrelsen anser även att nationella myndigheter i både Sverige och Finland, i kommande nationell havsplanering behöver väga samman den gränsöverskridande kumulativa påverkan som en storskalig utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Bottenviken kan medföra.

Havsbaserad vindkraft i Finland och Sverige

Både Sverige och Finland planerar för en mer fossilfri energiproduktion till havs genom att peka ut områden som man var för sig, anser som lämpliga.

Länsstyrelsen Västernorrland har inga synpunkter på de energiproduktionsområden som pekas ut i Österbottens landskapsplan men anser att det är djupt problematiskt att den pågående planeringen i varken Sverige och Finland, redovisar gränsöverskridande kumulativa effekter.

Länsstyrelsen Västernorrland anser att Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sjöfartsverket samt deras finska motsvarigheter, bör ta fram ett underlag som gör det möjligt att bedöma i vilken omfattning storskalig utbyggnad av vindkraft kan genomföras i Bottniska viken.

I Sverige har Energimyndigheten, på uppdrag av regeringen, tagit fram förslag på nya områden för energiutvinning för havsbaserad vindkraft. Dessa har utgjort underlag för Havs- och Vattenmyndighetens pågående översyn av den svenska havsplanen. Samråd om förslag till nya havsplaner, med omfattande nya energiområden, har skett under hösten 2023 och våren 2024. Flera av de föreslagna områdena för energiutvinning ligger nära de områden som planeras på den finska sidan. Parallellt pågår också flera tillståndprocesser i Sverige, i dessa föreslagna energiområden och i ytterligare andra områden, där en kumulativ påverkan är svår att analysera i ett enskilt projekt.

Länsstyrelsen Västernorrland har yttrat sig till Havs- och vattenmyndigheten över förslag till ny havsplan Bottniska viken, som hos oss har beteckningen; 4656-2024. Där skriver länsstyrelsen att om en nationell plan ska fungera vägledande för myndigheter, kommuner och näringsidkare, så borde fler viktiga planeringsunderlag för vandrande fisk, fågel, vintersjöfart, friluftsliv och rekreation finnas beskrivna och miljöeffekter analyseras. Även grannländernas underlag och planering av havsbaserad vindkraft bör synliggöras och en bedömning vilka kumulativa effekter detta kan innebära, borde vägas in.

Energiproduktion och anslutningar

Länsstyrelsen Västernorrland har inga synpunkter på energiproduktionsområden som pekas ut i Österbottens

landskapsplan men önskar mer information om tänkta kablar för anslutningar.

Österbottens landskapsplan framgår strategiskt, en ny utlandsförbindelse till Sverige, som ska kopplas in i Toby på den finska sidan. Det är oklart var i Sverige denna förbindelse ska ansluta till, och i dokumenten så skrivs det inte något särskilt om denna anslutning.

En anslutning till Sverige, som ser ut att landa i Örnsköldsviks kommun, (norra elprisområde 2: SE2) vore bra för elnätets flexibilitet och förmåga att nyttja den vindkraft som produceras. Med tanke på att Västernorrlands län och Västerbottens län är vindkraftstunga län så vore det en positiv utveckling för att kunna nyttja en så stor del som möjligt av produktionen. En sådan anslutning skulle dessutom troligtvis avlasta de nord-sydliga anslutningarna inom Sverige, vilket skulle bidra till stabilitet i Sveriges elnät och säkerligen stärka Finlands elnät på liknande sätt.

Länsstyrelsen Västernorrland vill upplysa om att i Sverige finns ingen motsvarande planering hos Svenska Kraftnät för stamnätskabel mellan länderna. För att förverkliga en sådan här elledning skulle den svenska sidan behöva möta upp med motsvarande strategisk planering för en kabel.

Inte heller Örnsköldsviks kommun har motsvarande planering i sin strategiska översiktsplan. Däremot finns i Västernorrland finns områden med höga halter av föroreningar, såväl under ytan som vid land som blir viktigt att känna till vid tillståndsprövningar av vindkraft och tillhörande kabelöverföringar.

Sjöfart

Transportbehovet till havs kan antas kraftigt öka i samband med de stora industrietableringarna som planeras i norra delarna av Sverige. I Österbottens landskapsplan, inklusive vindkraftsutredningens bedömning av sammantagna konsekvenser nämns inte vindkraftverkens påverkan på isbildning, isbrytning eller sjöfart vintertid. Det vore önskvärt med ett större internationellt helhetsgrepp då både Sverige och Finland är beroende av de gemensamma farlederna som är viktiga livsnervar för godstransporter.

Länsstyrelsen Västernorrland har tidigare i planprocessen berättat om Sjöfartsverkets promemoria "Vindkraftsparkers inverkan på

vintersjöfarten”. Sammanfattningsvis handlar den dels om risken för förseningar eller att leder och hamnar tvingas stänga, dels konsekvensen av ökade samhällsekonomiska kostnader vid assistans i samband med sjöfart vintertid. Mer kunskap om potentiell isbildning behövs för att kunna bedöma vindkraftens påverkan och eventuellt behov av anpassningar. Ett nytt underlag på området har tagits fram under den pågående svenska havsplaneringsprocessen.¹

Hos Trafikverket pågår för närvarande en översyn över beskrivning och kriterier för riksintressen som möjligen framöver, kan påverka idag utpekade farleder och hamnar i Sverige.

Naturmiljö

Migrerande fisk

Länsstyrelsen i Västernorrlands län anser att vid övervägande av havsområden lämpliga för vindkraft bör konsekvensbedömningen beskriva potentiella kumulativa effekter på fiskar på populationsnivå och på fiskvandring i Bottenhavet. De utredningar i form av modelleringar av populationer som utfördes för att bedöma konsekvenser för fåglar och däggdjur bör även utföras på fiskar.

Det finns stora osäkerheter kring vindkraftparkernas potentiella påverkan på migrerande fiskar. Speciellt bör större hänsyn tas till fiskmigration i fall av flera närliggande energiutvinningsområden. Där kan det uppstå barriäreffekter där flera vindkraftparker på båda sidor av Bottniska havet kan kumulativt påverka migrationsmönster hos fiskpopulationer. Det bör utredas hur vandringsfiskars (exempelvis lax), möjligheter/förmåga att hitta hem (s.k. ”homing”) till sina lekområden i älvarna påverkas. En större konsekvens kan vara den kumulativa påverkan från andra befintliga och planerade verksamheter.

Ytterligare en aspekt som länsstyrelsen anser saknas är vilka effekter ett förändrat klimat utgör vilket förmodas öka trycket på naturmiljöerna. En fysisk strategisk planering med målhorisont 2050 bör nämna klimatfaktorn och de förändringar som man anser sig ta höjd för.

¹ [The impact of wind farms on winter navigation](#)

Pågående forskning

Länsstyrelsen ser risker med kumulativa effekter av olika verksamheter på kusthäckande och migrerande fåglar samt migrerande fladdermöss särskilt med avseende på planerade vindkraftsetableringar i kust- och havsområden. Kunskapen om fladdermöss är bristfällig i de norra delarna av Bottniska viken. Samtidigt visar forskning på förekomst av migrerande fladdermöss som flyger över Kvarken.

Länsstyrelserna i Gävleborg, Västernorrland, Västerbotten och Norrbotten bedriver sedan 2010 årliga inventeringar inom ett gemensamt övervakningsprogram av häckande kustfåglar i Bottniska viken. Utvärderingen för 2010–2020 berör utvecklingen för 50 arter. 43 av dessa bedöms ha stark anknytning till kustmiljön. 26 % hade en signifikant negativ trend, 23 % en stabil utveckling och 9 % en signifikant positiv trend.

Avseende etableringar av vindkraftsparker i havsmiljö, och i synnerhet i Bottniska viken, saknar vi i dagsläget tillräckligt med kunskap om hur dessa påverkar olika organismer och livsmiljöer. På våren passerar årligen miljontals migrerande fåglar genom Kvarken och Bottenviken norrut mot häckningsplatser i de arktiska områdena. Flyttande fåglar migrerar både i nord-sydlig och ostvästlig riktning över Kvarkenområdet. På sensommaren och hösten sker motsvarande en migration söderut mot fåglarnas övervintringsplatser. Den migrerande fågelfaunan utgörs bland annat av olika arktiska vadare, måsfåglar, lommar, änder, svanar och gäss. Det finns även flyttstråk som nyttjas av så kallade termikflygare exempelvis tranor, fjällvråk med flera som nyttjar varma uppåtgående vindar vid flytten.

För att det ska vara möjligt att bedöma hur fåglar, fladdermöss och fisk skulle kunna påverkas av en omfattande utbyggnad av havsbaserad vindkraft i Bottniska viken erfordras att det finns ett underlag som möjliggör en sådan bedömning. Ett sådant underlag är nödvändigt för att det ska vara möjligt att bedöma det lämpliga i att uppföra en anläggning i det enskilda fallet.

Världsarvet Höga kusten

Länsstyrelsen Västernorrland anser att världsarvet Höga Kusten/Kvarkens skärgård och dess geologiska värden beskrivs väl. Österbottens landskapsplan 2050 beskriver på en strategisk nivå att

Kvarkens utvecklingszon innebär att färjetrafiken över Kvarken till svenskt territorium, fortsatt är en viktig logistikkorridor och att utvecklingen bör styras så att färje-, flyg-, landsvägs- och järnvägstrafik kompletterar varandra.

Tidigare dialog

Länsstyrelsen yttrade sig över utkast till landskapsplan 2023-05-26 i ärende med dnr: 3403-3023 samt 2024-04-16 i ärende med dnr: 2628-2024 hos Länsstyrelsen Västernorrland där samma synpunkter återkommer, som beskrivs i denna handling. Vi anser därför att vi redan informellt, i enlighet med artikel 10.2 Esbokonventionen, underrättat kring vilka kumulativa effekter som ytterligare behöver beskrivas i den strategiska miljöbedömningen.

De som medverkat i beslutet

Samråd i detta ärende har skett med Länsstyrelsen Norrbotten och Länsstyrelsen Västerbotten.

Beslutet har fattats av enhetschef samhällsbyggnadsenheten Viveka Sjödin med planhandläggare Karin Hermans som föredragande. I remissen har David Helsing energi- och klimatstrateg, Lotta Nygård marinbiolog, Piotr Rowinski fiskeutredningsgruppen, Patrik Bylund världsarvssamordnare Höga kusten.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.